

Oulun kaupungin tarkastuslautakunta

Arviointiraportti 30.6.2021

Tarkastuslautakunta 30.8.2021
Kaupunginvaltuusto 6.9.2021

OULU

Oulu Capital
of Northern
Scandinavia

Arviointiraportin tavoite

Arviointiraportin tavoitteena on antaa kaupunginvaltuustolle visuaalista ja nopeaa tietoa sekä tarkastuslautakunnan johtopäätöksiä:

- Oulun kaupungin ja konsernin talouden tilanteesta ja ennusteista,
- valtuuston asettamien sitovien tavoitteiden toteutumisen tilanteesta ja tavoitteisiin liittyvistä ennusteista sekä
- riskeistä, joita liittyy valtuuston asettamien sitovien tavoitteiden toteutumiseen

Tavoitteena on tuottaa valtuutetuille lisätietoa, jolla on käyttöä paitsi tavoitteiden toteutumiseen liittyviin riskeihin reagoitaessa myös syksyn talousarviokäsittelyssä.

Arviointiraportti on laadittu 30.6.2021 tilanteesta.

Raportin sisältö

1. Oulun kaupungin ja konsernin talouden tilanne ja ennusteet	2
1.1 Oulun kaupungin talouden toteutuminen 30.6. ja loppuvuoden ennusteet	3
1.2 Kaupungin talouden tasapainottamistoimista	7
1.3 Oulu-konsernin talouden toteutuminen 30.6. ja loppuvuoden ennusteet.....	8
2. Toimialat: Sitovien toiminnan tavoitteiden toteutuminen sekä havaintoja poikkeamista ja arviointia riskeistä	10
3. Liikelaitokset ja taseyksikkö: Sitovien tavoitteiden toteutuminen sekä havaintoja poikkeamista ja arviointia riskeistä.....	12
4. Tarkastuslautakunnan arvioinnin lähtökohdat 30.6. tilanteesta	14
5. Tarkastuslautakunnan työohjelma 2021–2022	15

1. Oulun kaupungin ja konsernin talouden tilanne ja ennusteet

Tarkastuslautakunta arvioi kaupungin talouden toteutumista ja ennusteita suhteessa talousarvioon sekä kaupungin talouden tilannetta.

Kokonaistilanne

Korona tuottaa edelleen riskiä kaupungin talouteen ja valtuuston tavoitteiden toteutumiseen. Koronaepidemiaan liittyviä menoja oli 30.6. mennessä 14 miljoonaa, joista suurin osa oli toteutunut hyvinvointipalveluissa. Sen sijaan valtion korona-avustuksia ei vielä sisälly puolen vuoden seurantatietoihin (sivistys- ja kulttuurilautakunnan sekä joukkoliikenteen tukia lukuun ottamatta). Valtion tukien **koronan** välittömiin kustannuksiin oletettiin vielä talousarviota laadittaessa olevan täysmääräisiä, mutta **nyt lausunnolla olevan tukimallin mukaan Oulun tuet kattaisivat vain noin puolet kustannuksista.**

Kaupungin toteuma tammi–kesäkuulta 30.6. tilanteessa oli 12 miljoonaa euroa ylijäämäinen, mutta tilanteen ennustetaan heikkenevän merkittävästi, sillä ennuste tilivuoden alijäämäksi on 63 miljoonaa. Alijäämäennuste on 11 miljoonaa heikompi kuin muutetussa talousarviossa. **Kesäkuun lopussa ennustettu alijäämä olisi suurin kuntaliitoksen jälkeen.** Kuntaliitoksen jälkeisellä kaupungilla on ollut neljä ylijäämäistä ja neljä alijäämäistä vuotta.

Talouden koko vuoden ennustaminen on tänäkin vuonna erityisen haastavaa. Tämän vuoden 30.6. seurannan ennusteet sisältävät **koronan aiheuttamia välittömiä menoja** 21 miljoonaa, mutta korona-avutuksista ennusteissa on vasta osa. Tarkastuslautakunnan talousjohdolta (23.8.) saaman tiedon mukaan **koko vuoden arvio** välittömistä menoista **on 28 miljoonaa euroa.** Valtion avustustapa on muuttunut viime vuodesta siten, että avustukset perustuvat hakemuksiin ja ne ovat kustannusperustaisia, kun viime vuonna suurin osa koronatuista tuli valtionosuuksien kautta. **Valtion koronatuot eivät tänä vuonna muuta kaupungin tulosta alijäämäisestä ylijäämäiseksi.**

Kesäkuun lopun ennusteilla toimintatuottojen ja toimintakulujen erotuksen **(toimintakatteen alijäämän) kasvuksi** viime vuoteen verrattuna tulee **tavanomaista korkeampi** 9 %. Menot ylittyvät eteenkin hyvinvointilautakunnassa.

Verotulojen ennustetaan kehittyvät positiivisesti loppuvuonna. Kuntien verotuloissa on Kuntaliiton ennusteiden mukaan positiivista kehitystä keväisestä ennusteesta. Kesäkuun ennusteen jälkeen tuorein **Oulun veroennuste (30.8.) on** 894 miljoonaa, joka on 14 miljoonaa suurempi kuin kesäkuun ennusteessa ja **32 miljoona suurempi kuin talousarviossa oli arvoitu.** Oulussa myös veroprosentin 0,5 %:n nosto alkaa vaikuttaa, sillä korotushetkellä vaikutuksen arvioitiin olevan 16 miljoona vuodessa. Toisaalta työllisyyden heikkeneminen korona-aikana vaikuttaa myös verotuloihin.

Kaupungin kesäkuun lopun heikkenevä ennuste vetää alaspäin myös kaupunkikonsernin ennustetta. Konsernin ylijäämä on 30.6. tilanteessa 43 miljoonaa euroa, mutta tilanteen ennustetaan heikkenevän (87 M€), sillä vuoden 2021 alijäämäksi ennustetaan 53 miljoonaa euroa.

1.1 Oulun kaupungin talouden toteutuminen 30.6. ja loppuvuoden ennusteet

Tarkastuslautakunta on tehnyt havaintoja kaupungin talouden 1.1.–30.6. seurannassa tehtyjen ennusteiden poikkeamista talousarvioon nähden ja arviointia riskeistä, joita loppuvuonna liittyy valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumiseen.

Kaupungin tuloslaskelma osoittaa, riittääkö tuottoina kertynyt tulo-rahoitus palvelujen tuottamisesta aiheutuneiden kulujen kattamiseen. Välituloksena esitettävä toimintakate kertoo, paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Vuosikate osoittaa tulo-rahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Tuloslaskelma päättyy tilikauden ylijäämään tai alijäämään.

Taulukko 1: Tarkastuslautakunnan arviointia kaupungin tuloslaskelmaerien toteutusta

: ennuste ylittää talousarvion : ennuste alittaa talousarvion

M€	Muutettu TA 2021	Toteuma 30.6.2021	Toteuma-% (30.6./TA) laskettu raportin luvuilla	Ennuste 31.12.2021	Poikkeama (TA vs. ennuste)	Havaintoja 30.6. ennusteiden talousarviopoikkeamista ja arviointia loppuvuoden riskeistä
Toimintatuotot	251	144	58	258	 7	Poikkeama: Toimintatuotot ylittivät ennusteen mukaan 3 % muutetusta talousarviosta (7 M€). Positiivisesti vaikuttavat: mm. Sanginjoen monikäyttömetsän kauppa ja Torihotellin vakuusmaksu. Ennusteet eivät vielä sisällä valtion korona-avustuksia. Koronavaikutuksia ovat myös mm. joukkoliikenteen tulojen arvioitu alitus 4,4 M€ ja sivistys- ja kulttuurilautakunnan liikunta- ja kulttuuripalvelujen myynti- ja vuokratulojen alitus n. 2,3 M€. Riski: Valtion korona-avustukset jäävät selvästi alle odotetun.
Toimintakulut	-1 421	-722	51	-1 460	 -39	Poikkeama: Ennusteen mukaan toimintakulut ylittävät 3 % muutetun talousarvion (39 M€). Hyvinvointilautakunnan menojen ylitysennuste on 28 M€ (4 %) ja sivistys- ja kulttuurilautakunnan 5 M€ (1 %). Ennusteet sisältävät vasta syyskuun loppuun asti ulottuvat koronavaikutusarviot yhteensä 21 M€. Toimintakulujen kasvuprosentti näillä ennusteilla vuoteen 2020 verrattuna on noin 8 % (113 M€), kun talousarviossa kasvuprosentiksi oli arvioitu 4,3 %. Riski: Koronaepidemia vaikuttaa menoja nostavasti alkuvuotta enemmän.

Tarkastuslautakunta

30.8.2021

M€	Muutettu TA 2021	Toteuma 30.6.2021	Toteuma-% (30.6./TA) laskettu raportin luvuilla	Ennuste 31.12.2021	Poikkeama (TA vs. ennuste)	Havainnot 30.6. ennusteiden talousarviopoikkeamista ja arviointia loppuvuoden riskeistä
Toimintakate	-1 155	-570	49	-1 187	↓ -33	Poikkeama: Ennustettu toimintakate ylittää n. 3 % talousarvion. Vaikka ennusteissa on pientä positiivista kehitystä toimintatuotoissa, toimintakulujen kasvuennuste heikentää toimintakatetta. Toimintakateen kasvuprosentiksi viime vuoteen muodostuisi 9 %, kun talousarviossa kasvuksi oli arvioitu 3,4%.
Vuosikate	31	59		25	↓ -6	Poikkeama: Verotulojen kasvuennuste talousarvioon nähden on 2 % (18 M€). Nousuennusteeksi vuoden 2020 tilinpäätöksestä muodostuisi 6,8 % (56 M€). Yhteisöverossa on 10%:n koronakorotus, joka on poistumassa ensi vuonna. Kunnallisveroissa ennustetaan kesäkuun lopussa 15 M€:n kasvua ja 30.8. ennusteessa 25 M€:n kasvua talousarvioon verraten. Poikkeama: Valtionosuuksien kasvuennuste talousarvioon on noin 1 % (2,7 M€). Ennustettu valtionosuus on 32 M€ pienempi kuin vuonna 2020, jolloin valtionosuuksien kautta Oulu sai koronatukia lähes 60 M€. Ennustettu vuosikate on 6 M€ heikompi kuin talousarviossa.
Yli-/alijäämä	-52	12		-63	↓ -11	Poikkeama: Alijäämä kasvaa 20 %:lla (10,6 M€) talousarviosta. Kertavaikutteisia erä ennusteeseen sisältyy 7,4 M€ enemmän kuin talousarviovaiheessa (yht. 29,7 M€). Näistä isoimmat ovat maanmyyntivoitot 3,7 M€ ja valtion tukipaketti vero-tuloihin 13,7 M€.

Toimialojen sitovat taloustavoitteet

Valtuusto on asettanut toimialojen sitovat taloustavoitteet nettoperiaatteella eli tulojen ja menojen erotuksena. **Koronasta johtuvia määrärahan korotusesityksiä on tulossa valtuustolle ainakin hyvinvointilautakunnasta, sivistys- ja kulttuurilautakunnasta ja kaupunginhallituksesta.**

Hallintokuntien suurimmat poikkeamat ennusteen ja talousarvion välillä ovat hyvinvointilautakunnalla, yhdyskuntalautakunnalla sekä sivistys- ja kulttuurilautakunnalla. **Hyvinvointilautakunnan** toimintakateen ylitys on 28,2 miljoonaa euroa. Ennusteen talousarviota heikompi taso on seurausta ennustetuista menomäärärahojen ylityksistä (28,6 M€). Tulojen ennustetaan kokonaisuudessaan toteutuvan talousarvion mukaisena. **Sivistys- ja kulttuurilautakunnan** toimintakatteessa menot ylittyvät 4,9 ja tulot 2,3 miljoonaa euroa. Menojen ylitys selittyy pääosin lisääntyneillä henkilöstömenoilla. Tulojen ylitykseen vaikuttaa hanketulojen lisääntyminen,

koronaepidemian avustukset ja lisääntynyt asiakasmäärä varhaiskasvatuksessa. **Yhdyskuntalautakunnan** toimintakate ilman joukkoliikennettä on ylittämässä toimintakatteen 4,3 miljoonaa euroa johtuen pääasiassa käyttöomaisuuden myyntivoitoista ja vakuusmaksusta. Joukkoliikenne jää toimintakate-tavoitteestaan matkustajamäärien laskun seurauksena. Työmarkkinatuen kuntaosuuden arvioitu ylitys (5 M€) näkyy **kaupunginhallituksen** avustusten ylittymisenä.

Taulukko 2: Valtuuston asettamien sitovien taloustavoitteiden poikkeamat ennusteen ja talousarvion välillä 30.6. tilanteessa

 tavoite toteutuu vähintään asetetun tavoitteen mukaisesti tavoite ei toteudu asetetun tavoitteen mukaisesti

Käyttötalous-osa 1 000 €	SITOVA TAVOITE (sis. muutokset)	Toteuma 30.6.2021	Ennuste 31.12.2021	Poikkeama (TA vs. ennuste)	Havaintoja poikkeamista ja arviointia riskeistä
Kaupunginhallitus KH ilman erillissitovuuksia	-76 665	-37 842	-80 473	 -3 808	Poikkeama: BusinessOulun avustusten 5 M€:n ylitys johtuu työmarkkinatuen kuntaosuuden ylityksestä. Toimintamenoissa ennustetaan alitusta yhteensä 1,2 M€. Koronan vuoksi suhdetoimintamenojen alitusennuste 90 000 €.
Koko kaupunkia koskevat menot ja varaukset	3 317	7 645	2 362	 -955	Poikkeama: Työterveys Virran osakekannan myyntivoitto toteutui 0,5 M€ talousarviota suurempana. Lomapalkkavelan ylitysenennuste 2 M€.
Konsernihallinto	-12 969	-6 517	-12 519	 450	Poikkeama: Asiantuntija- ja muiden palveluiden ostot alittuvat yhteensä 0,6 M€ ja hankkeiden toimintatulot alittuvat 0,1 M€ ja menot 70 000 euroa.
Kehittämissalkut	-811	-122	-811	 0	Poikkeama: -
Hyvinvointilautakunta	-678 382	- 352 498	-706 582	 -28 200	Poikkeama: Toimintakatteen ennusteen ylitystä selittää suurelta osin koronaepidemiasta aiheutuneet menojen lisäykset, joita ei ole ohjeiden mukaisesti varattu talousarvioon. Epidemian arvioidut vaikutukset yhdeksän kuukauden ajalta ennusteeseen ovat noin 20,6 M€. Riski: Koronaepidemian kehittyminen loppuvuodesta ja siitä aiheutuvat menojen lisäykset. Erikoissairaanhoidon menojen ennusteeseen sisältyy ylitysriskiä 2–3 M€, jota ei ole ennusteessa.
Sivistys- ja kulttuurilautakunta	- 464 742	- 232 683	- 467 342	 -2 600	Poikkeama: Toimintamenojen ennustetaan ylittyvän 4,9 M€ ja tulojen 2,3 M€. Meneillään olevan koronaepidemian on arvioitu heikentävän toimintakatetta 1,2 M€. Riski: Koronaepidemian vaikutukset on arvioitu 30.8 saakka. Varhaiskasvatuksessa toimintamenoissa on ylitysriskiä palvelutarjonnan kysynnän kasvun takia omassa toiminnassa.

Tarkastuslautakunta

30.8.2021

Käyttötalous- osa 1 000 €	Muutettu TA 2021	Toteuma 30.6.2021	Ennuste 31.12.2021	Poikkeama (TA vs. ennuste)	Havaintoja poikkeamista ja arviointia riskeistä
Yhdyskunta- lautakunta Yhdyskun- taltk ilman joukkoli- kennettä	11 595	15 845	15 922	 4 327	Poikkeama: Käyttöomaisuuden myyntivoitot (Sanginjoen monikäyttömetsä 3,0 M€ ja Torihotellin va- kuusmaksu 0,8 M€) kasvattivat toimintatuloja. Toimintamenojen alitusta selittää se, ettei kaupunki- pyöriä otettu käyttöön.
Joukkoli- kenne	- 11 161	-4 600	-15 561	 -4 400	Poikkeama: Matkustajamäärän laskun seurauksena lipputuloista ennustetaan jäävän saamatta 6,6 M€. Traficomilta on saatu koronatukeyä 2,2 M€. Riski: Koronaepidemian vaikutuksia syksyn matkustajamääriin ei vielä tiedetä.
Rakennus- lautakunta	-31	765	300	 331	Poikkeama: Rakennusvalvonta- ja tarkastustuottomaksuja kertyy talousarviota enemmän 0,2 M€ ja toimintamenot ovat talousarviota pienemmät.

Investoinnit ja lainatarve

Kaupungin investointimenojen toteuman ennustetaan jäävän noin 13 miljoonaa euroa talousarviota pienemmäksi. Toteuma oli kesäkuun lopussa 37,3 miljoonaa euroa, joka on noin 27,5 % talousarviosta (135,4 M€). Investointimenojen alituksesta pääosa (12,4 M€) selittyy rakennusomaisuuden taseyksikön investointien aikataulumuutoksilla. **Investointitulot kasvavat ennusteen mukaan 11,5 miljoonaa euroa.** Ylitystä selittää osakkeissa ja osuuksissa oleva luovutusvoittojen ennuste, joka on 7,2 miljoonaa euroa talousarviota suurempi. Oulun Energian SVOP-palautuksia, 6,7 miljoonaa euroa, ei ole huomioitu budjetissa. Lisäksi siihen sisältyy kahden miljoonan maanmyyntitulojen ylitysennuste ja rakennusomaisuuden taseyksikön rakennusten myynneistä saatu tulonylitys 1,5 miljoonaa euroa. Investointien rahavirta, joka kuvaa investointeihin käytettyä ja niiden myynneistä saatujen rahojen vaikutusta rahavaroihin, paranee ennusteen mukaan noin 25 miljoonalla eurolla. **Toiminnan ja investointien rahavirta jää kuitenkin negatiiviseksi** ja menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia rahavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa.

Kesäkuun loppuun mennessä pitkäaikaista lainaa ei ole nostettu, mutta vuoden loppuun ennustettiin nostettavan 30 miljoonaa, joka on 97 miljoonaa euroa vähemmän kuin talousarviossa. Kaupunki voi myös hyödyntää konsernitiliä lyhytaikaiseen lainanottoon. Vuoden aikana maksetaan vanhoja lainoja pois normaalisti (27 M€). Tarkastuslautakunnan **talousjohtolta** saaman **tiedon mukaan, tavoitteena on, että tänä vuonna ei nosteta pitkäaikaista lainaa.** Tilanne selittyy etenkin viime vuonna, ennen kuin koronatilanne selvisi, nostetulla lainalla (150 M€) ja viime vuoden valtion koronatukipaketilla (73 M€), joiden vuoksi kaupungin rahavarojen tilanne on vahva. Myös 30 miljoonan lainannostollakin **lainankannan määrä oululaista kohden (lainat €/asukas) laskee.**

Tulorahoituksen riittävyys

Kaupungin **tulorahoitus** (vuosikate) **ei** ollut talousarviossa 2021 eikä myöskään ennusteessa **ole riittävä kattamaan suunnitelman mukaisia poistoja**. Poistot on voitu kattaa tulorahoituksella vain vuosina 2017 ja 2020 kuntaliitoksen jälkeen. Ennustetulla **tulorahoituksella investointien omahankintamenosta katetaan vain 20 %**. Tulorahoitus on ollut riittävä investointeihin vain vuonna 2017 kuntaliitoksen jälkeen, mutta tulorahoituksen riittävyys on kasvavassa kaupungissa poikkeuksellista.

Taulukko 3: Tarkastuslautakunnan havainnot kaupungin tunnuslukujen kehityssuunnista 30.6. tilanteessa

: tunnusluvun ennustetaan kehittyvän positiiviseen suuntaan : tunnusluvun ennustetaan kehittyvän negatiiviseen suuntaan

Tunnusluku	Muutettu TA 2021	Ennuste 31.12.2021	Muutoksen suunta TA vs. ennuste	Tarkastuslautakunnan havainnot kehityssuunnista
Lainat €/asukas	4 071	3 609	 -462 €/as	Lainojen kokonaismäärän arvioidaan nousevan vain 3 M€ (TA 100 M€) ja kun samaan aikaan asukaslukukin on noussut, lainat/asukas tunnusluku jää viimevuotista hieman pienemmäksi (7 €) . Arvo laskee enemmän, jos lainaa ei oteta lainkaan.
Investointien tulorahoitusprosentti %	23,3	20,6	 2,7 %-yks	Investoinnit ovat toteutumassa ennusteen mukaan noin 90 %: sesti ja vuosikate laskee talousarviosta, jolloin investointien tulorahoitusprosentti putoaa noin 20 %:iin. Arvo olisi toiseksi alhaisin kuntaliitoksen jälkeen.
Vuosikate/poistot %	38,3	28,1	 10,2 %-yks	Vuosikate ei ennusteen mukaan kata poistoja kuin noin 28 %: sesti, joka on selvästi alempi kuin talousarvion tavoite ja alhaisin kuntaliitoksen jälkeen. Arvo oli viime vuonna poikkeuksellinen 116 % .

1.2 Kaupungin talouden tasapainottamistoimista

Kaupunki hankki ulkoisen arvioinnin (Perlacon Oy) tarkastelemaan kaupungin palvelujen taloudellisuutta ja talouden sopeuttamisen mahdollisuuksia. Arviointi valmistui tammikuussa 2020 ja sisälsi 120 toimenpide-ehdotusta, joiden menojen vähennys- tai tulojen lisäysvaikutus on arvioitu yli 50 miljoonaksi euroksi. Kaupunginhallitus on arvioinnin perusteella korittanut toimenpiteitä eri tavoin toteutettaviin ja valmisteltaviin koreihin. Tämän lisäksi kaupunginhallitus on edellyttänyt 10 miljoonan euron henkilöstömenojen säästöjä vuoden 2022 loppuun mennessä. Säästötavoitteeksi on määritelty 62 miljoonaa euroa.

Kaupunginhallitus on koordinoitunut päätösten valmistelua hallintokunnissa ja seuraa linjaustensa toteuttamista. Huhtikuussa kaupunginhallitukselle raportoitujen säästöjen tilanne oli arvioitu seuraavaksi:

Tarkastuslautakunta

30.8.2021

- Toimenpiteet, joista päätökset on pääsääntöisesti tehty tai eivät vaadi päätöksiä: **21,8 miljoonaa euroa**
- Toimenpiteet, joista valmistelu voi käynnistyä, mutta päätöksiä ei ole tehty: **31,2 miljoonaa euroa**. Päätösvalta voi olla lautakunnilla.

Luvut ovat vuotuista säästöä, mutta jo päätetyissä säästöissä tavoitteisiin päästään asteittain ajalla 2021–2023. Toimintaympäristön muutokset, esimerkiksi väestörakenteen kehittyminen, voi myös vaikuttaa säästöjen käytännön realisoitumiseen.

Kaupungin talousjohdolta on saatu tieto, että jotkut jo linjatut säästöt eivät toteudu suunnitellusti, sillä niihin vaikuttaa palvelun lisäkysyntä, lainsäädäntömuutokset tai kaupungin omat päätökset.

Säästöjen lisäksi vuodelle 2021 nostettiin veroprosenttia 0,5 prosenttiyksikköä 20,5 %:iin. Myös taksoja nostettiin vuosille 2020 ja 2021. Kaupunginhallitus edellytti 30.6.2021 seurantatietojen käsittelyssä 17.8. hallintokuntia ja liikelaitoksia toteuttamaan toimenpiteitä, joilla talousarvion ylitystä saadaan pienennettyä. Talousarvion 2022 valmistelussa on tehty karsintaa hallintokuntien valmisteluihin jo ennen suunnitteluohjeen hyväksymistä.

1.3 Oulu-konsernin talouden toteutuminen 30.6. ja loppuvuoden ennusteet

Tarkastuslautakunta arvioi Oulu-konsernin talouden toteutumista ja ennusteita sekä konsernin talouden tilannetta 30.6. raportoinnin perusteella.

Kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Oulu-konserniin kuuluu 12 tytäryhtiötä, joista kaikki yhdistellään konsernitilinpäätökseen. Konsernitilinpäätökseen yhdistellään myös kaikki osakkuusyhtiöt, kolme kuntayhtymää ja säätiöistä Oulun Palvelusäätiö ja Oulun musiikkijuhlasäätiö. Myös sairaanhoitopiiri yhdistetään konsernitilinpäätökseen omistusosuuden 52 % suhteessa.

Kokonaistilanne

Kaupungin alijäämän kasvuennuste vetää myös konsernin ennusteen alijäämäiseksi.

Taulukko 4: Tarkastuslautakunnan havaintoja Oulu-konsernin ylijäämästä ja tunnusluvuista sekä ennusteiden kehityssuunnista 30.6. tilanteessa

: tunnusluvun ennustetaan kehittyvän positiiviseen suuntaan : tunnusluvun ennustetaan kehittyvän negatiiviseen suuntaan

Kaupunkikonserni Luvuissa ovat vain ne yhteisöt, joilla on tavoitteita sekä sairaanhoitopiiri	Toteuma 30.6.2021	Ennuste 31.12.2021	Muutoksen suunta Toteuma 30.6. vs. ennuste	Havaintoja kehityssuunnista
Toimintatuotot / toimintakulut %	44	40	 4 %-yks	Tuottojen ja kulujen välinen suhde heikkenee loppuvuonna. Toimintatuotoissa ennustetaan 6 %:n kasvua ja toimintakuluissa 4 % nousua verrattuna vuoteen 2020.
Vuosikate, 1 000 €	132 686	140 241	 7 555	Vaikka vuosikate paranee kesäkuun lopun tilanteesta, se ei kata suunnitelman mukaisia poistoja ja tilikauden tulokseksi muodostuu -46 M€.
Tilikauden alijäämä, 1 000 €	43 201	-53 340	 -96 541	Oulu-konsernin ennustetaan olevan vuoden 2014 jälkeen ensimmäisen kerran alijäämäinen ja tämä johtuu etenkin kaupungin ennustetusta 63 M€ alijäämästä.

Tarkastuslautakunnan johtopäätöksiä 30.6. tilanteesta:

Talouden ennustaminen ja kaupungin talouden tilanne

Kaupungin talouden loppuvuoden ennustaminen on koronaepidemian vaikutusten vuoksi nyt erityisen vaikeaa.

Kaupungin talousennuste 30.6. ei vielä sisällä kaikkia tarvittavia tietoja laadukkaaseen ennusteen tekemiseen eikä anna valtuustolle selkeää kuvaa vuoden 2022 talousarviopäätöksiä varten. Riskinä valtuuston talousarviotavoitteille on, että koronakustannukset kasvavat ja valtion korona-avutukset jäävät vain noin puoleen kustannuksista. Toisaalta verotulojen odotetaan toteutuvan talousarviota paremmin.

Sitovista taloustavoitteista on isoin ylitys ennustettu hyvinvointilautakunnan tavoitteessa. Koronaepidemia tuottaa riskiä myös sairaanhoitopiiriin loppuvuoden laskutukseen ja näin ollen tätäkin kautta hyvinvointilautakunnan toimintakatteeseen.

Jos 30.6. ennusteet toteutuvat, vuosikatteesta muodostuu matalin ja alijäämästä suurin kuntaliitoksen jälkeen. Kaupungin kertynyt ylijäämä laskisi 742 miljoonaan euroon.

Investointien rahoittamiseen ei tänä vuonna ole tarkoitus nostaa uutta pitkäaikaista lainaa hyvän kassatilanteen vuoksi.

Kaupungin alijäämän kasvuennuste vetää myös konsernin ennusteen alijäämäiseksi ensimmäisen kerran vuoden 2014 jälkeen.

Talouden tasapainottamistoimet

Jos kaikkia jo kaupunginhallituksessa linjattuja säästöjä ei ole mahdollista toteuttaa, on kaupunginhallituksessa tarpeellista valmistella uusia kohteita, sillä tasapainotustarve on edelleen olemassa.

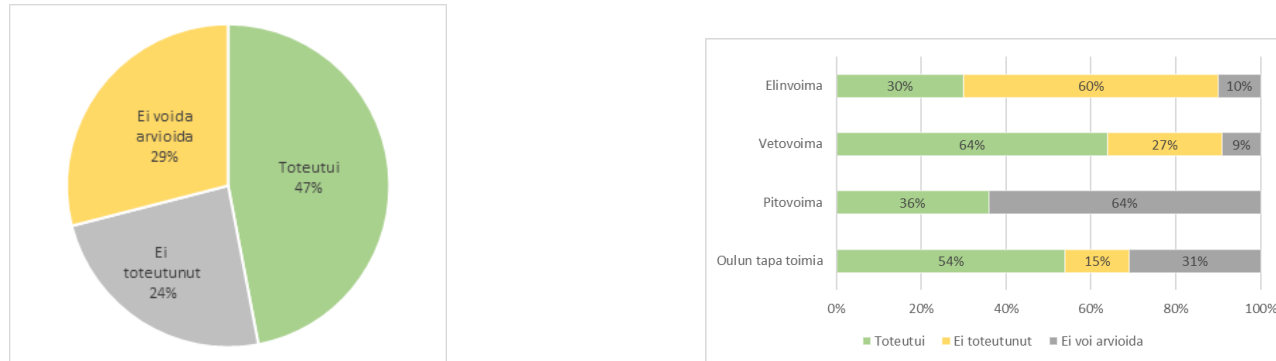
2. Toimialat: Sitovien toiminnan tavoitteiden toteutuminen sekä havaintoja poikkeamista ja arviointia riskeistä

Tarkastuslautakunta arvioi valtuuston asettamien sitovien toiminnan tavoitteiden toteutumista, poikkeamia ja niihin liittyviä riskejä 30.6. raportoinnin perusteella.

Valtuusto on asettanut toimialoille talousarviossa 19 sitovaa toiminnan tavoitetta ja niille 45 mittaria. Tavoitteita on asetettu sekä yksittäisille toimielimille (13) ja yhteiseksi useammille toimielimille (6). Suurin osa tavoitteista on kaupungin palveluihin liittyviä vaikuttavuustavoitteita. Vuositavoitteillakin toteutetaan kaupunki-strategiaa, ja lisäksi valtuusto kannustaa niillä tulokselliseen toimintatapaan.

Tavoitteiden toteutuminen on edennyt paremmin kuin viime vuonna, jolloin elinvoima- ja pitovoimatavoitteista oli toteutunut touko–kesäkuun vaihteessa vasta 10 %.

Kuvio 1: Toimialojen sitovien toiminnan tavoitteiden toteutuminen 30.6. tilanteessa

Tarkastuslautakunnan johtopäätöksiä 30.6. tilanteesta:

Toimialat: Sitovien toiminnan tavoitteiden toteutuminen

Tarkastuslautakunta nostaa puolen vuoden raportoinnista esiin seuraavat sitovat toiminnan tavoitteet:

1. **Positiivista oli**, että valtuuston sitovista toiminnan tavoitteista ovat toteutuneet:

- Yksityiset pääomasijoitukset alueen yrityksiin ovat toteutuneet jo yli 39 miljoonaa euroa suurempana kuin 50 miljoonan tavoite. Toteutuminen edistää strategista linjausta *Edistämme yritysten menestymistä*. BusinessOulu on ollut valmentamassa yrityksiä toimimisessa pääomasijoittajien kanssa ja järjestänyt tilaisuuksia yrityksille ja sijoittajille.
- Oulu valittiin kulttuuripääkaupungiksi.

2. Seuraavien tavoitteiden toteutumisessa on **jo tiedossa tavoitteen alittuminen tai ne sisältävät riskiä**:

- Työmarkkinatuen kuntaosuuden arvioidaan tänä vuonna olevan 5 miljoonaa talousarviota suurempi. Koronaepidemia nostaa kuntaosuutta, koska yritykset ja yhdistykset eivät samaan tapaan kuin ennen koronaa ole hakeneet työllistämisavustuksia ja työllisyystilanteen heiketessä kaupungin kuntaosuudella olevien

henkilöiden määrä on kasvanut. **Riskinä on**, että tämän vuoden kuntaosuus vielä kasvaa ja että kaupungin talouden tasapainottamistavoitteisiin kuuluvan tavoitteen saavuttaminen lykkääntyy.

- **Riskiä** on myös kulttuurikohteiden kävijämääriin kytkeytyvien tavoitteiden saavuttamisessa koronatilanteen vuoksi, sillä kävijämäärät yhteensä ovat laskeneet viime vuoden kesäkuun tilanteeseen verrattuna.
- Lastensuojelussa kodin ulkopuolisten sijoitusten määrä on laskenut, mutta tavoite ei ole toteutunut 30.6. mennessä. Lastensuojelussa palvelurakenne ei ole kehittynyt tavoitteen mukaisesti kevyempään suuntaan ja **riskinä on**, että tavoite jää toteutumatta, sillä lasten ja nuorten päihde- ja mielenterveysongelmat sekä käytöshäiriöt ovat lisääntyneet ja ongelmat monimuotoistuneet.

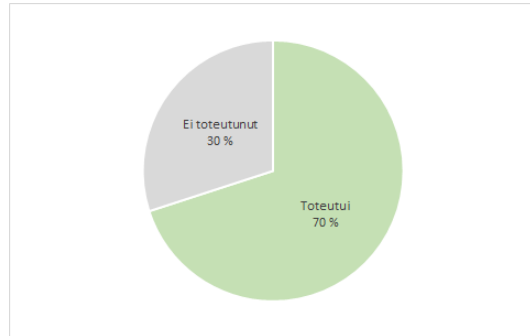
3. Liikelaitokset ja taseyksikkö: Sitovien tavoitteiden toteutuminen sekä havaintoja poikkeamista ja arviointia riskeistä

Tarkastuslautakunta arvioi valtuuston liikelaitoksille ja rakennusomaisuuden taseyksikölle asettamien sitovien tavoitteiden toteutumista, poikkeamia ja niihin liittyviä riskejä 30.6. raportoinnin perusteella.

Sitovat talouden tavoitteet on asetettu kaikille seitsemälle liikelaitokselle ja rakennusomaisuuden taseyksikölle. Liikelaitoksille tavoitteet on asetettu liikeylijäämästä ja investoinneista. Rakennusomaisuuden taseyksiköllä on lisäksi tavoite sille myönnettävästä lainamäärästä. Tuloutustavoite on vain Oulun Vedellä ja rakennusomaisuuden taseyksiköllä. Tavoitteita on yhteensä 17, joista 10 koskee investointeja.

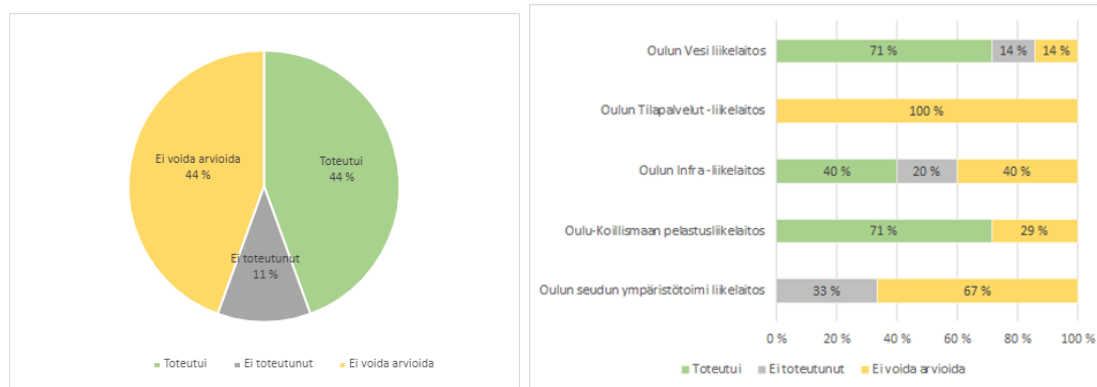
Liikelaitosten ja rakennusomaisuuden taseyksikön sitovista taloustavoitteista (ei sisällä investointeja) ennustetaan toteutuvan noin 70 %. Toteutumatta ennusteen mukaan jäisi 30 %. **Liikealijäämä** kasvaa hieman Oulun Tilapalveluilla, Oulu-Koillismaan pelastusliikelaitoksella ja Oulun seudun ympäristötoimella. Liikelaitosten investoinnit toteutuvat lähes talousarvion mukaisesti. Suurin poikkeama talousarvioon verrattuna tulee rakennusomaisuuden taseyksiköltä, jolla lainatarvearvio on 38 miljoonaa euroa talousarviota vähemmän. Rakennusomaisuuden taseyksikön investointien ennustetaan myös alittuvan 12,4 miljoonaa. Syynä poikkeamiin on talousarvioon kirjattu virheellinen lainamäärä ja investointien aikataulumuutokset. Oulun Veden ja rakennusomaisuuden taseyksikön tuloutus omistajalle toteutuu ennusteen mukaan talousarvion mukaisesti.

Kuvio 2: Liikelaitosten ja rakennusomaisuuden taseyksikön sitovien talouden tavoitteiden toteutuminen 30.6. tilanteessa

Kaupunkistrategiaa toteuttavia toiminnan tavoitteita valtuusto on asettanut Oulun Vedelle, Oulun Tilapalveluille, Oulun Infralle, Oulu-Koillismaan pelastusliikelaitokselle ja Oulun seudun ympäristötoimelle. Tavoitteita on yhteensä 17 ja niille 27 mittaria. BusinessOulun ja Oulun Digin toiminnan tavoitteet sisältyvät kaupunkistrategiaa toimeenpaneviin sitoviin yhteisiin tavoitteisiin (ks. kappale 2). Toiminnan tavoitteissa 44 % (12 kpl) mittareista on sellaisia, joiden toteutumista ei nyt voida arvioida pääasiassa siksi, että kyse on vuositason tavoitteista. Mittareiden tavoitetasoista saman verran, 44 % (12 kpl), arvioidaan toteutuneen ja 11 % (3 kpl) jäi toteutumatta 30.6. tilanteessa. Oulun Tilapalvelut -liikelaitos raportoi kaikista seitsemästä mittaristaan vasta tilinpäätöksen yhteydessä.

Kuvio 3: Liikelaitosten sitovien toiminnan tavoitteiden toteutuminen 30.6. tilanteessa

Tarkastuslautakunta

30.8.2021

Tarkastuslautakunnan johtopäätöksiä 30.6. tilanteesta:**Liikelaitokset ja rakennusomaisuuden taseyksikkö: Sitovien tavoitteiden toteutuminen**

Liikelaitosten **sitovien taloustavoitteiden** ennustetaan toteutuvan lähes talousarvion mukaisesti. Tavoitteiden alittuminen on seurausta varsin pienistä poikkeamista liikelaitosten liikeylijäämä- ja investointitavoitteissa. **Liikelaitosten sitovat toiminnan tavoitteet** ovat suurelta osin vuositavoitteita, joiden toteutumisesta raportoidaan vasta tilinpäätöksen yhteydessä, joten tarkastuslautakunta ei voinut niiden toteutumista tässä vaiheessa arvioida.

Rakennusomaisuuden taseyksikön poikkeamat ennusteessa talousarvioon verrattuna johtuvat talousarviota pienemmästä lainantarpeesta ja investointien aikataulu-
muutoksista.

4. Tarkastuslautakunnan arvioinnin lähtökohdat 30.6. tilanteesta

Tarkastuslautakunta raportoi arviointityössään tekemistään havainnoista kaupunginvaltuustolle koko tilivuoden kattavassa arviointikertomuksessa ja yhdessä **arviointiraportissa** tilivuoden aikana (hallintosääntö 80 §).

Tarkastuslautakunnan arviointiperiaatteiden (16.6.2020 § 38) mukaan arviointiraportti **tehdään kesäkuun lopun tilanteesta**, jolloin konserniraportoinnin arvioinnissa **painopisteitä ovat talousarvion sitovien tavoitteiden toteutuminen sekä poikkeamat ja riskit**, jotka liittyvät:

- kaupungin ja konsernin talouden tilaan ja niitä koskeviin ennusteisiin sekä taloustavoitteiden tilanteeseen ja niitä koskeviin ennusteisiin
- toimialueille asetettujen tavoitteiden toteutumisen tilanteeseen ja toteutumista koskeviin ennusteisiin
- liikelaitoksille talousarviossa asetettujen tavoitteiden toteutumisen tilanteeseen ja toteutumista koskeviin ennusteisiin

Arvioinnin tietolähteet: Arviointi perustuu lautakunnan arviointiperiaatteiden mukaan pääosin konsernin seurantaraportin Talouden ja toiminnan seuranta 1.1.–30.6.2021 tietoihin (kh 17.8.2021). Seurantaraportti sisältää Oulun kaupungin (peruskunta ja liikelaitokset) ja tärkeimmät tytäryhteisöt.

Talous- ja rahoitusjohtaja on esitellyt seurantaraporttia ja tilannetta lautakunnalle 23.8.2021. Valmistelussa on hyödynnetty osittain myös muita kaupungin asiakirjoja, tietojärjestelmiä ja valmistelijoilta saatua tietoa.

5. Tarkastuslautakunnan työohjelma 2021–2022

Tarkastuslautakunnan **Arviointikertomuksessa 2021 erityisen arvioinnin kohteiksi** on tähän mennessä valittu:

- Alueellisen hyvinvointitiedon hyödyntäminen
- Liikuntapalveluiden tavoitteiden toteutuminen
- BusinessOulun palvelut maahanmuuttajille
- Oulun Vesi liikelaitos

Juuri aloittanut tarkastuslautakunta päättää muut kohteet syyskuun aikana. Lautakunnan nelivuotissuunnitelman painotusten määrittelyssä odotetaan kaupunki-strategian uusia linjauksia.

Kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan yhtenä tehtävänä on arvioida ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kaupungin hallintosäännön mukaan tarkastuslautakunta raportoi arviointityössään tekemistään havainnoista kaupunginvaltuustolle koko tilivuoden kattavassa arviointikertomuksessa ja yhdessä arviointiraportissa tilivuoden aikana.